

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2024/1765

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 24. juni 2024 fra Bønden Hus Aurskog (org.nr. 981 020 138) på Stiftelsestilsynets vedtak av 19. juni 2024.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om å avvise søknad om omdanning av midler etter stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i samsvar med blant annet stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda kan prøve alle sider av saken, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er fremsatt i rett tid og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok lederen Gudmund Knudsen og medlemmene Kamilla Silseth og Henning Sollid.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Foreningen Bønden Hus Aurskog (heretter også kalt foreningen eller klager) ved advokat Henning Brath, søkte 27. februar 2024 om omdanning av midler etter stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a.

Saken har sin bakgrunn i aksjeselskapet A/S Bøndernes Hus i Aurskog, som ble etablert rundt 1920. Selskapets formål var etter selskapets vedtekter («lover») § 1 å *«avgi selskapslokale for bygdens gårdbrukerstand og for de karparasianer som er tilknyttet jord og skogbruget, samt for Urskog Ungdomslag i dette lags lover §§ 1 og 8»*. Selskapet hadde to aksjeklasser, A- og B-aksjer. B-aksjene hadde grunnlag i midler som ble skutt inn av Casper Lomsnæs og var eid av Urskog Ungdomslag. I lovene § 8 var det bestemt følgende om disponeringen av selskapets midler ved oppløsning av selskapet:

«I tilfælde huset avhendes eller selskapet på anden måde opløses, skal Urskog ungdomslags (litr. B aktier) anpart tilfalde Lars Henriksen Nordbyes Legat»

I søknaden heter det at Lars Henriksen Nordbyes Legat ble lagt ned for 35 år siden.

Lokalet ble solgt og aksjeselskapet oppløst for ti år siden. Selskapets midler ble fordelt på aksjeeierne, men slik at midlene som etter lovene § 8 skulle tilfalle Lars Henriksen Nordbyes Legat ble overlatt til forvaltning av foreningen Bønden Hus Aurskog.

Foreningen har i flere år arbeidet med å finne en fornuftig bruk av pengene. I foreningens søknad om omdanning omtales midlene som «båndlagte midler». Det søkes om omdanning etter stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a, slik at midlene kan brukes til et prosjekt som Norsk Landbruksrådgivning SA har, jf. stiftelsesloven § 47.

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

I søknaden er det opplyst at Casper Lomsnæs som skjøt inn B-aksjekapitalen, er død. Casper og hans kone Dagmar hadde ingen livsarvinger. Caspers etterkommer, Lars Henrik Sundby, har imidlertid uttalt seg og støtter omdanningssøknaden.

Stiftelsestilsynet traff 19. juni 2024 vedtak om å avvise søknaden. Begrunnelsen var at stiftelsesloven § 55 ikke kunne brukes på det aktuelle saksforholdet.

Foreningen ved advokat Brath påklagde vedtaket 24. juni 2024.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Tilsynet oversendte saken til Stiftelsesklagenemnda med sin innstilling 15. november 2024.

Stiftelsesklagenemnda holdt nemndsmøte og avgjorde saken 19. februar 2025.

3 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 19. juni 2024 lyder:

«Søknad datert 27. februar 2024 om omdanning av båndlagte midler, avvises.»

Grunnen til at Stiftelsestilsynet avviser søknaden er dels at etter stiftelsesloven § 55 tredje ledd er det bare *«den som forpliktelsen hviler på, eller den som ellers råder over de midler saken gjelder»* som kan søke om omdanning. Dette vilkåret er ikke oppfylt fordi klageren ikke eier midlene som søkes omdannet, men bare har disse til forvaltning.

Dessuten mener tilsynet at stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a ikke gjelder på det saksforholdet søknaden gjelder. I realiteten mener tilsynet at søknaden gjelder endring av eierskapet til midlene som søkes omdannet, og det gir ikke stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a hjemmel til å treffe vedtak om. Tilsynet peker i denne sammenheng på at legalitetsprinsippet krever tydelig hjemmel i lov for et så inngripende vedtak som å endre eierskap til formuesverdier. Tilsynet mener at ordlyden i stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a taler direkte mot en slik forståelse av bestemmelsen. Tilsynet kan ikke se at det i lovens forarbeider eller i forvaltningspraksis er lagt til grunn at § 55 første ledd bokstav a kan brukes til å endre bestemmelser om eierskap til formuesverdier. Tilsynet mener at lovbestemmelsen er ment som en snever unntaksregel.

4 Klagers anførsler

Klager fastholder at de «båndlagte midlene» kan omdannes etter stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a, og at midlene overføres til et prosjekt som Norsk Landbruksrådgivning SA har, jf. stiftelsesloven § 47.

Klagers anførsler kan oppsummeres slik:

- Klager er ikke enig med Stiftelsestilsynet i at stiftelsesloven § 55 er ment å være en «snever unntaksregel». Dette framgår verken av lovens ordlyd, Ot.prp. nr. 15 (2000-2001) *Om lov om stiftelser (stiftelsesloven)*, eller NOU 1998: 7 *Om stiftelser*. Tvert om gir NOU 1998: 7 i spesialmerknadene til § 6-11 andre avsnitt støtte for at bestemmelsen har et vidt anvendelsesområde. Klager kan ikke se at det foreligger andre rettskilder som gir dekning for tilsynets utgangspunkt om at bestemmelsen er forutsatt å være en snever unntaksbestemmelse.
- Klager viser videre til at tilsynet legger til grunn at stiftelsesloven § 55 ikke kommer til anvendelse fordi foreningen ikke formelt er eier av midlene, jf. stiftelsesloven § 55 tredje ledd. Det er riktig at foreningen ikke eier midlene, men foreningen har imidlertid forvalteransvaret for midlene. Klager mener at ordlyden i stiftelsesloven § 55 ikke hindrer at den som har forvalteransvaret for midlene søker om omdanning der eieren

ikke lenger eksisterer. Tvert om trekker ordlyden i retning av at også den som har forvalteransvaret må kunne søke i et tilfelle som dette, jf. ordlyden «[...] eller den som ellers råder over de midler saken gjelder» (klagers understrekning) i stiftelsesloven § 55 tredje ledd.

- Klager påpeker at Lars Henriksen Nordbyes Legat ble lagt ned for 35 år siden. Klager har kontaktet Statsforvalteren i Oslo og Viken for å be om legatets vedtekter og eventuelle vedtak om opphør av legatet etter reglene i lov 23. mai 1980 nr. 11 om stiftelser (stiftelsesloven 1980), men uten at dette har lyktes.
- A/S Bøndernes Hus i Aurskog ble oppløst for ti år siden, og verdiene av B-aksjene forvaltes i dag av foreningen. Klager har anført at det følger direkte av ordlyden i stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a at bestemmelsen kommer til anvendelse. Det foreligger en privatrettslig disposisjon etter aksjeselskapets lover, disposisjonen overfører midler til et rettssubjekt i form av legatet, og midlene må anvendes i samsvar med legatets vedtekter og stiftelsesloven. Det er naturlig å anse bestemmelsene om at midlene skal overføres til legatet som en båndleggelse og rådighetsbegrensning, siden den gir anvisning på at midlene skal brukes på en bestemt måte.
- Subsidiært anfører klager at tilsynet foretar en omdanning etter eget tiltak, jf. stiftelsesloven § 50 andre setning. Klager har påpekt at omdanning av eget tiltak i denne saken har støtte i NOU 1998: 7, spesialmerknadene til § 6-11 niende avsnitt, som riktignok gjelder stiftelsens midler:
«Utvalget nevner som et eksempel at hvis foreningen degenererer, dvs at virksomheten ligger nede over lengre tid, uten at det er nærliggende at den vil kunne reaktiveres, kan det etter forholdene være grunnlag for å anvende utkastet § 6-6 annet ledd, slik at Kongen kan foreta omdanning etter eget tiltak.»
- Etter klagers syn vil dette synspunktet ikke bare gjelde der foreningen degenereres, men også tilfeller som det foreliggende der et legat ble lagt ned før de aktuelle midlene er disponert.

5 Stiftelsestilsynets innstilling i klagesaken

Stiftelsestilsynet har i sin innstilling av 15. november 2024 opprettholdt sitt tidligere vedtak i saken, men med noe endret begrunnelse for vedtaket.

Stiftelsestilsynet har følgende ytterligere bemerkninger:

- Saken har endret karakter i klageomgangen. Under behandlingen av søknaden la tilsynet til grunn opplysningen om at Lars Henriksen Nordbyes Legat ble lagt ned for 35 år siden. Tilsynet har ikke vært tilstrekkelig oppmerksomme på at dette ikke har latt seg dokumentere. Med den usikkerhet manglende dokumentasjon medfører, og særlig fordi legatet nå er eier av en kapital på 818 217 kroner, finner tilsynet at det må legges til grunn at legatet fortsatt eksisterer.
- Tilsynet har i denne sammenhengen vist til Lovavdelingens uttalelse av 29. november 2002 (JDLOV-2002-6792) om opphør av stiftelse. Her slår Lovavdelingen fast at det er høyst tvilsomt om en stiftelse kan opphøre bare fordi dens egne midler er brukt opp, og uten at det er foretatt en form for likvidasjon av stiftelsen og uten at det er truffet et vedtak om at stiftelsen skal opphøre.
- Tilsynet mener at selv om det skulle være slik at Fylkesmannen på slutten av 1980-tallet fattet vedtak om å oppheve legatet, vil det i dagens situasjon uansett være riktig å legge til grunn at legatet eksisterer. Tilsynet forstår det slik at Stiftelsesklagenemndas

avgjørelse i sak STKN-2024-816 (Ringerike Boligstiftelse) gir støtte for et slikt syn, jf. nemndas uttalelser på side 7 om Fylkesmannens og Justisdepartementets vedtak fra 1997.

- Videre påpeker tilsynet at legatet må få oppnevnt et styre. Etter det opplyste kan legatets vedtekter ikke finnes, og ut fra dette forstår tilsynet det slik at det ikke lar seg dokumentere hvordan styret i legatet skal velges. I et slikt tilfelle gjelder stiftelsesloven § 29 første ledd, slik at tilsynet har hjemmel til å oppnevne styremedlemmer. Ut fra historikken, ser tilsynet det som naturlig at alle, eller enkelte av, styremedlemmene i foreningen Bøndenes Hus Aurskog blir oppnevnt som styremedlemmer i stiftelsen. Forutsetningen er at de er villige til å påta seg vervet.
- Tilsynet påpeker at en «reestablering» av legatet ikke nødvendigvis betyr at legatet må registreres. Dersom styret i legatet mener at vilkårene for oppheving er oppfylt, og at dette er den beste løsningen for legatet, kan styret søke om oppheving uten å først bli registrert. Det er imidlertid viktig at det er legatets styre som eventuelt tar beslutningene om oppheving og utdeling av de resterende midlene.
- Fordi tilsynets vurdering er at Lars Henriksen Nordbyes Legat fortsatt eksisterer, fastholder tilsynet vedtaket om avvisning av søknaden om omdanning.
- Uten at det har betydning for Stiftelsestilsynets vurdering av klagen, fastholder tilsynet at stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a ikke gir hjemmel til å endre eierskapet til midlene søknaden gjelder. Hvordan «eierløse» midler skal håndteres, må finne sin avklaring i andre regelverk enn stiftelsesloven § 55.

6 Stiftelsesklagenemndas syn på saken

Saken gjelder Bøndenes Hus Aurskogs klage over Stiftelsestilsynets vedtak 19. juni 2024 om å avvise foreningens søknad om omdanning av «båndlagte» midler. Begrunnelsen for vedtaket er dels at klageren, Bøndenes Hus Aurskog, etter stiftelsesloven § 55 tredje ledd ikke kan søke omdanning fordi foreningen ikke eier midlene søknaden gjelder, og dels at stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a ikke gir hjemmel til å endre eierskapet til midlene søknaden gjelder. Det siste er et realitetsspørsmål. Der kan derfor spørres om tilsynet skulle ha avslått søknaden, og ikke avvist den. Nemnda går imidlertid ikke nærmere inn på dette fordi klagen ikke under noen omstendigheter kan føre fram, se nedenfor.

Stiftelsesklagenemnda forstår saken slik at det er bestemmelsen i selskapets lover § 8 om fordelingen av selskapets midler ved oppløsning til Lars Henriksen Nordbyes Legat som søkes omdannet i medhold av stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a. Det sentrale spørsmålet i saken er derfor om bestemmelsen i § 8 i lovene til A/S Bøndernes Hus i Aurskog er en bestemmelse som faller inn under virkeområdet til stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a slik at bestemmelsen om tildeling av midlene til legatet kan fravikes, og midlene brukes til et prosjekt innenfor Norsk Landbruksrådgivning SA, jf. stiftelsesloven § 47.

Stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a lyder:

«Reglene i dette kapitlet gjelder tilsvarende for:

a. formuesverdier som ved avtale, testament, gavebrev eller annen privatrettslig disposisjon er overført til en bestående stiftelse eller en annen form for rettssubjekt (enkeltperson, forening, selskap, offentlig institusjon mv.), med bestemmelse om hvordan formuesverdien skal brukes. Dette gjelder likevel ikke rettigheter som omfattes av servitutloven;»

Etter sin ordlyd gjelder bestemmelsen der en formuesverdi ved en privatrettslig disposisjon er overført til et annet rettssubjekt med pålegg om hvordan formuesverdien skal brukes. Ved

overføringen er det med andre ord fastsatt en eller annen rådighetsbegrensning som medfører at erververen ikke kan disponere fritt over formuesverdien.

Som nevnt forstår Stiftelsesklagenemnda saken slik at klageren mener at bestemmelsen i § 8 i lovene til A/S Bøndernes Hus om fordeling av B-aksjenes andel av selskapets midler til Lars Henriksen Nordbys Legat er en rådighetsbegrensning som omfattes av stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a.

I klagen er det opplyst at B-kapitalen i sin tid ble skutt inn av Casper Lomsnæs, «[...] og som ga Ungdomslaget i bygda vedtektsfestede plikter og rettigheter. Dersom selskapet ble oppløst, skulle verdien av disse B-aksjene tilfalle Lars Henriksen Nordbys legat jf. lover for selskapet § 8». Dette kan forstås slik at dette har vært en forutsetning for Casper Lomsnæs aksjeinnskudd, men en slik forutsetning betyr ikke at bestemmelsen om at verdien av B-aksjene ved oppløsning av selskapet skulle tilfalle Lars Henriksen Nordbys Legat var en slags heftelse som Casper Lomsnæs påheftet aksjeinnskuddet etter privatrettslige regler. Bestemmelsen i aksjeselskapets lover § 8 er en selskapsrettslig bestemmelse om fordelingen av selskapets gjenværende midler ved oppløsning av selskapet. Det er ikke holdepunkter for annet enn at bestemmelsen i samsvar med aksjerettslige regler ble tatt inn i vedtektene ved opprettelsen av selskapet eller senere generalforsamlingsvedtak. Nemnda ser det dermed slik at vedtektsbestemmelsen har et selskapsrettslig grunnlag, og kan derfor bare kan endres eller fravikes etter aksjerettslige regler om endring av vedtektene.

Nemnda er etter dette enig med Stiftelsestilsynet i at bestemmelsen om omdanning i stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav a ikke gjelder, og at søknaden derfor ikke kan etterkommes.

Stiftelsestilsynet kommer både i vedtaket av 9. juni 2024 og i innstillingen i klagesaken inn på hvordan spørsmålet klagesaken gjelder kan løses.

Nemnda forstår klager slik at Lars Henriksens Nordbys Legat må anses for opphørt for 35 års siden, uten at dette lar seg nærmere dokumentere. Stiftelsestilsynet på sin side mener under henvisning til Justisdepartementets lovavdelings uttalelse 29. november 2002 (JDLOV-2002-6792) at en stiftelse bare kan oppheves ved vedtak av kompetent organ, og at legatet derfor fortsatt eksisterer. Men selv om det skulle være slik at Fylkesmannen på slutten av 1980-tallet har truffet et vedtak om oppløsning, mener Stiftelsestilsynet at i saken her må det legges til grunn at legatet fortsatt eksisterer.

Stiftelsesklagenemnda er enig med Stiftelsestilsynet i at den klare hovedregelen er at en stiftelse bare kan oppheves ved et formelt vedtak om omdanning og avvikling etter reglene i stiftelsesloven kapittel 6, jf. stiftelsesloven § 45 andre ledd bokstav a og § 52, jf. i denne sammenheng STKN-2024-816 (Ringerike Boligstiftelse) som også Stiftelsestilsynet viser til. Den tidligere stiftelsesloven av 1980 hadde også regler om omdanning, herunder oppheving av stiftelsen i loven kapittel VI, se blant annet 1980-loven § 36 som i innledningen til andre ledd presiserer at et omdanningsvedtak kan gå ut på oppheving av en stiftelse.

Etter Stiftelsesklagenemndas syn er det liten plass for å anse en stiftelse for opphevet og opphørt som rettssubjekt uten at det er truffet et formelt vedtak om dette i samsvar med reglene i stiftelseslovgivningen. Men selv om det i saken her skulle være slik at Lars Henriksen Nordbys Legat er opphørt, kan dette ikke bety at legatet har opphørt som rettssubjekt i forhold til verdien av B- aksjene i A/S Bøndernes Hus som etter selskapets lover § 8 tilfaller legatet ved oppløsning av selskapet og derfor er legatets eiendom. Nemnda er enig med tilsynet i at i denne sammenheng må legatet fortsatt ses på som et eget rettssubjekt med eierskap til sin andel av midlene i A/S Bøndernes Hus. Dette er en velkjent problemstilling i selskapsretten der det legges til grunn at selv om et selskap er formelt oppløst og slettet fra Foretaksregisteret, kan det

likevel ha rettssubjektivitet til eiendeler som det senere viser seg at selskapet eier, se Aarbakke mfl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven Lovkommentar (2023) punkt 4.7.3 i innledningskapittelet på side 38-39, samt Rt. 1992 side 931, Rt. 2005 side 227 og Rt. 2014 side 1074. Tilsvarende må gjelde i stiftelsesretten.

Stiftelsesklagenemnda er etter dette også enig i den framgangsmåten som Stiftelsestilsynet skisserer i innstillingen i klagesaken for løsning av spørsmålet om hvordan legatets midler kan disponeres.

7 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 19. juni 2024 opprettholdes.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 19. februar 2025

Gudmund Knudsen
Leder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur